

Ionsamhlúchán maidir le Gníomhú ar son na hAeráide: Náisiúin i mBéal Forbartha

Do: Phríomh-Idirbheartaithe le haghaidh Náisiúin Aontaithe i mBéal Forbartha

(Níos mó ná 100 náisiún: Oirdheisceart na hÁise, formhór na náisiún i Meiriceá Láir agus i Meiriceá Theas, formhór na náisiún Afracach, na náisiúin bheaga oileánacha, agus go leor náisiún sa Mheánoirthear)

Ábhar: Ullmhúchán don Chruinniú Mullaigh maidir le Gníomhú ar son na hAeráide

Fáilte go dtí an Cruinniú Mullaigh maidir le Gníomhú ar son na hAeráide. Tá cuireadh tugtha ag Ardrúnaí na Náisiún Aontaithe daoibh agus do cheannairí ó na geallsealbhóirí ábhartha uile oibriú le chéile chun aghaidh a thabhairt go rathúil ar an athrú aeráide. Sa chuireadh sin, chuir an tArdrúnaí [i bhfios](#) gur rás atá á chailleadh againn is ea an éigeandáil aeráide, ach is rás ar féidir linn é a bhuachan é...Is léir ón taighde eolaíoch is fearr go bhfágfaidh aon ardú teochta thar 1.5°C go ndéanfar damáiste mór do-aisiompaithe do na héiceachórais a choinníonn an dé ionainn ... Ach is léir dúinn ón taighde eolaíoch freisin nach bhfuil sé ródhéanach. Tá ar ár gcumas é a chur ina cheart ... Ach beidh claochluithe bunúsacha ag teastáil chuige sin i ngach gné den tsochaí – an chaoi a bhfásaimid bia agus a n-úsáidimid an talamh, ár rogha breosla le haghaidh iompair agus ár bhfoinsí cumhachta le haghaidh ár ngeilleagar... Trí ghníomhú le chéile, ní fhágfaimid éinne chun deiridh.

Is é sprioc an chruinnithe mullaigh plean a chruthú chun teorainn is lú ná 2°C [3.6°F] os cionn na leibhéal réamhthionsclaíoch a chur leis an téamh domhanda agus iarracht a dhéanamh 1.5°C [2.7°F] a bhaint amach, arb iad na spriocanna idirnáisiúnta a aithníodh go foirmiúil i gComhaontú Pháras maidir leis an Athrú Aeráide iad. Níl aon amhras faoin [bhfianaise eolaíoch](#): fágfaidh téamh os cionn na teorann sin go mbeidh iarmhairtí tubaisteacha do-aisiompaithe ann a chuirfidh sláinte, rathúnas agus beatha daoine sna náisiúin uile i mbaol.

Déanann sibh ionadaíocht do na náisiúin is lú forbairt ar domhan. Is ionann daonra iomlán bhur náisiún agus timpeall 2.9 billiún duine, thart ar 38 % den 7.7 billiún duine ar domhan, rud atá ag fás go tapa. Mar sin féin, ní ghineann bhur náisiúin ach thart ar 16 % d'aschur eacnamaíoch an domhain, agus tá OTI (Olltáirgeacht Intíre) níos ísle *per capita* agaibh agus tá sibh i ngreim ag an mbochtaineacht i bhfad níos mó ná na náisiúin forbartha.

Tá liosta de bhur dtosaíochtaí beartais thíos. Is féidir libh, áfach, aon bheartas atá ar fáil a mholadh nó a bhlocáil.

1. Fuinneamh in-athnuaite a fhóirdheonú (e.g. fuinneamh gréine, fuinneamh gaoithe, fuinneamh geoitheirmeach, hidreachumhacht, agus stóráil fuinnimh).

Tá tionscal an fhuinnimh in-athnuaite ag fás go tapa, ach fós féin is lú ná 5 % de sholáthar fuinnimh an domhain é. Cabhróidh fóirdheontais le fás na dtionscal sin, rud a chruthóidh poist in bhur náisiúin (más féidir libh na feabhsuithe sna náisiúin forbartha ó thaobh teicneolaíocht gaoithe, gréine agus teicneolaíocht ceallraí a shárú). Fágann stóráil (e.g., ceallraí, teirmeastóráil, hidreafhuinneamh pumpála) agus bainistiú dinimiciúil ualaigh le haghaidh cumhacht leictreach, gur féidir foinsí inathnuaite inathraithe amhail fuinneamh gaoithe agus gréine a chomhtháthú sa chóras fuinnimh agus cumhacht leictreach a sholáthar de lá is d'óiche ag an am céanna. D'fhágfaidh fóirdheontais d'fhoinsí in-athnuaite, as a n-íocfadh na náisiúin forbartha agus na náisiúin atá i mbéal a dtionsclaithe amhail an tSín, go mbeadh na foinsí cumhachta sin i bhfad

níos saoire do bhur náisiúin agus go gcuirfí dlús leis an bhforbairt eacnamaíoch.

2. **Astaíochtaí meatáin, ocsaíde nítriúla agus gás ceaptha teasa eile a laghdú.** Is é CO₂ an gás ceaptha teasa is suntasaí, ach is gáis eile is cúis le thart ar an gceathrú cuid den téamh domhanda. Áirítear orthu sin meatán (CH₄), ocsaíd nítriúil (N₂O), agus raon leathan clórafluaracarbón agus comhdhúile fluairínithe eile (gáis-F mar a thugtar orthu). Ó thaobh áireamh na móilíní de, cuirfidh roinnt mhaith de na gáis neamh-CO₂ na scórtha, na céadta nó na mílte oiread, fiú, níos mó leis an téamh domhanda sa chéad aois eile ná CO₂. Cé go bhfuil a dtiúchan íseal, tá siad ag fás go tapa. Tagann an chuid is mó de na hastaíochtaí sin chun cinn sna náisiúin forbartha agus sna geilleagair atá i mbéal a dtionsclaithe ar fud an domhain.
3. **Dífhoraísiú a laghdú.** Is é an dífhoraísiú is cúis le thart ar 15% d'astaíochtaí gás ceaptha teasa ar fud an domhain faoi láthair. Tá roinnt mhaith den dífhoraísiú sin ag tarlú i bhforaísi trópaiceacha bhur náisiún, lena n-áirítear abhantrach na hAmasóine, an Áise Theas agus Thoir Theas, agus an Afraic. Is féidir na hastaíochtaí sin a laghdú trí fhóraísi a chosaint agus an bhitheagsúlacht a chaomhnú agus an soláthar uisce a chosaint ag an am céanna. Fágann an teorannú ar an dífhoraísiú, áfach, go laghdaítear freisin an úsáid a d'fhéadfaí a bhaint as na tailte sin le haghaidh lománaíochta, táirgeadh bia, bithfhuinnimh, agus úsáidí tábhachtacha eile.
4. **Machnamh a dhéanamh ar fhóraísiú.** Is éard atá san fhóraísiú fás foraísi nua ar thalamh nach bhfuil crainn air, agus uaireanta is talamh é sin a bhí dífhoraísithe nó díghrádaithe roimhe sin. Dá gcuirfí an foraísiú chun feidhme ar mhórsála, d'fhéadfaí úsáid a bhaint as talamh a bhfuil gá leis le haghaidh barr nó beostoic, rud a mhéadódh praghsanna bia. Déanaigí bhur machnamh ar an méid talaimh a bheadh ag teastáil mar gheall ar na beartais foraísithe atá á moladh agaibh agus ag grúpaí eile.
5. **Machnamh a dhéanamh ar cháin a ghearradh ar ghual.** Tá mianaigh ghuaile agus gléasraí cumhachta nua á dtógáil ag roinnt mhaith de bhur náisiúin cé gurb é an gual an breosla is déine ó thaobh carbóin de agus gurb é atá freagrach freisin as go leor den truailliú aer a dhéanann dochar do na milliúin daoine in bhur náisiúin sa lá atá inniu ann. D'fhéadfadh cánachas, rialáil nó céimniú amach guail astaíochtaí a laghdú go tapa, truailliú aer dainséarach a laghdú, agus an tsláinte phoiblí a fheabhsú.
6. **Machnamh a dhéanamh ar phraghas a chur ar astaíochtaí CO₂.** Tá breoslaí iontaise fós in úsáid go fada fairsing i gcóras fuinnimh an domhain, agus is é an CO₂ a astaíonn siadsan is mó i bhfad a chuireann leis an athrú aeráide. Ní áirítear i bpraghsanna an mhargaidh sa lá atá inniu ann an dochar comhshaoil agus sóisialta a dhéanann breoslaí iontaise (a “seachtrachtaí diúltacha”). Mar bharr ar an donas, cuireann rialtais ar fud an domhain, lena n-áirítear go leor de bhur gcuid rialtas féin, \$775 billiún go \$1 trilliún ar fáil i bhfóirdheontais don tionscal breoslaí iontaise gach bliain. Aontaíonn eacnamaithe gurb é socrú praghas carbóin an bealach is fearr chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú ar fud an domhain. Déanaigí bhur machnamh ar thacú le praghas domhanda a ghearradh ar charbón, arbh fhéidir é a chéimniú amach le himeacht ama le go mbeadh am chun oiriúna ann.

D'fhéadfaí an t-ioncam a íoc leis an bpobal nó d'fhéadfadh sé a bheith ina chabhair le costais beartas eile a fhritháireamh. Cé go bhfuil praghsanna carbóin curtha chun feidhme i roinnt náisiún, tá siad i bhfad níos ísle ná \$30-50 in aghaidh an tonna de CO₂, atá molta ag roinnt mhaith eacnamaithe. Mar sin féin, níl sé d'acmhainn agaibh bogadh róthapa – tá lucht meánaicme bhur náisiún ag déanamh a ndíchill íoc as na táirgí agus na seirbhísí a ndéanann daoine sna náisiúin forbartha talamh slán díobh – gluaisteáin, aerchóiriú, aerthaisteal, etc., agus tá na boicht in bhur náisiúin ag lorg leictreachas iontaofa, uisce glan, bia, cúram sláinte, tithíocht chuibhiúil, agus riachtanais bhunúsacha dhaonna eile – agus is iadsan a bheidh ar an ngannchuid agus na costais fuinnimh ag ardú.

Breithnithe Breise

Níl rochtain ag roinnt mhaith daoine in bhur náisiúin ar leictreachas ná ar fhuinneamh iontaofa inacmhainne. Níl bhur náisiúin freagrach ach as thart ar 24 % d'astaíochtaí gás ceaptha teasa domhanda sa lá atá inniu ann, agus is ísle i bhfad na hastaíochtaí in aghaidh an duine ná sna náisiúin forbartha, nó fiú sa tSín. Mar sin féin, tá fás ag teacht go tapa ar úsáid breoslaí iontaise in bhur náisiúin de réir mar a fhorbraíonn bhur ngeilleagair. Ghin na náisiúin forbartha an chuid is mó de na hastaíochtaí carnacha gás ceaptha teasa a chruthaigh an ghéarchéim aeráide, agus is iad bhur muintir is mó a bheidh thíos leis mar gheall ar an athrú aeráide agus is iad is lú atá in ann dul in oiriúint dó. Creideann sibh gurb é an fhreagracht mhorálta atá orthu a n-astaíochtaí a laghdú, agus nach féidir beartais chun aghaidh a thabhairt ar an athrú aeráide a cheadú má mhoillíonn siad bhur bhforbairt eacnamaíoch agus bhur gcumas chun bia, poist, tithíocht, oideachas, cúram sláinte agus bunriachtanais eile a chur ar fáil do bhur muintir, ar bunriachtanais iad a ndéanann na náisiúin forbartha talamh slán díobh.

Ag an am céanna, tá bhur rathúnas, bhur sláinte agus bhur mbeatha go mór i mbaol de dheasca an athraithe aeráide. Faigheann na milliúin daoine bás anabái in bhur náisiúin gach bliain de dheasca truailliú aeir ó bhreoslaí iontaise. Tá méadú ar leibhéal na farraige, adhaimsir, triomach, meath ar tháirgeacht barr, agus dochar eile ón athrú aeráide ag cur dlús murab ionann ná riamh leis an gcoinbhleacht agus leis an imirce, rud a bhaineann an bonn de dhlisteanacht bhur rialtas, agus, i gcás stáit oileánacha bheaga, bhur mbeatha féin. Tá an deis ag bhur gcuid náisiún teacht de léim chun tosaigh ar an gcóras fuinnimh breoslaí iontaise agus córas fuinnimh in-athnuaite, éifeachtúil, glan a úsáid, díreach mar a léim roinnt agaibh ón líne thalún go díreach chuig an bhfón póca. Is minic a bhíonn brabús le baint as éifeachtúlacht fuinnimh, agus as foinsí in-athnuaite amhail an ghaoth agus an ghrian, rud a chruthaíonn poist agus deis eacnamaíoch, agus a fheabhsaíonn an tsláinte phoiblí.
